

Výroba kola začíná u hlavy (neboli náboje). Používá se jilmové nebo jasanové dřevo, které se netrhá ani při vysekávání otvorů na čepy pro paprsky (neboli špice). Hlavy kol se v čerstvém stavu nejprve hrubě vysekávají, pak se na soustruhu vykrouží, vyvrtají, pořizem obrobí načisto a nakonec se pomalu vysuší. Důležité je, během práce neustále přeměřovat rozměr a tvar velkým odpichovacím obkročným kružidlem. Seběmenší chyba by mohla způsobit vadu obrobku a podstatně ztížit následné vysekání otvorů pro paprsky. Hlava se k tomu účelu upne do úchytu a nejdřív se vycentruje. Čím větší je kolo, tím vyšší počet paprsků musí mít, aby vydrželo zatížení. Velké zemědělské vozy mívají obvykle 12 paprsků. Vzájemný odstup mezi jednotlivými otvory se označí kolářským kružidlem. Otvory se předvrtají nebo zezem. Pomocí měřítka se na přední a zadní straně otvorů pro čepy stanoví potřebné úhly kola. Měřítkem je jednoduchá dřevěná lišta, která se přišroubuje přesně uprostřed průměru hlavy. Na liště je ve výši paprsku kolík, který ukazuje usazení úhlu.

Otvory pro paprsky se vysekají o něco menší, než je velikost paprskových čepů, aby pozdější spojení drželo pevně i bez klížení. Ke snadšímu zaražení paprsků do otvoru se hlava nejdřív povaří ve vodě a dřevo tak na chvíli změkne. Po konečném vysušení materiálu se spoje zatáhnou a dobře drží. Na

dodatečnou ochranu proti roztřepání natáhne kolář kolem hlavy dva kovové prstence (zděře).

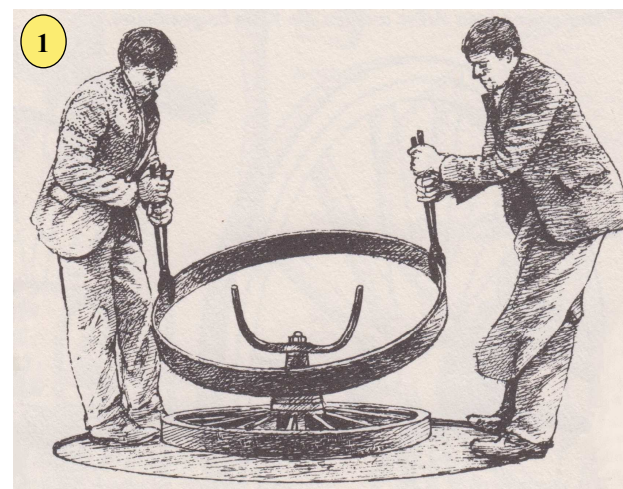
Loukotě kol jsou nejstabilnější, když se naštipou ze zdravého dřeva bez kazů, suků a jádra. Materiál se do požadovaného tvaru vypracuje osekávačkou a koplicí a pak se do něj vyvrtají otvory pro čepy paprsků. Normální tloušťka loukotěového dřeva je 8, 9 a 12 cm. Podle toho byl kmen již přičezán na odpovídající fošny. Loukotě se dají rovněž vyřezat, ale nejsou tak odolné, protože dřevo je v místech, kde řez pily zkřížil letokruhy, křehčí a může se v případě náhlého nárazu zlomit. Loukotník se skládá z jednotlivých segmentů. Ty kolář vyřizne pomocí šablon, kterých má pro různé tvary a velikosti kola několik. Loukotě se mezi sebou spojí zašpičatělým kolíkem nebo ocelovým trojúhelníkem. Na jednu loukot' připadají dva paprsky.

A teď je třeba vyrobit paprsky. Na ty se používá jasanové dřevo, protože je elastické. Kmen jasanu se rozřeže na části, ze kterých se naštipou polotovary. Kolář je pak podle potřeby ještě přirizne a na strouhací stoličce pořizem opracuje. Na jednom konci vytvaruje pilou a dlátem čtyřhranný čep, jímž se paprsky vsazují do náboje. Ke snadnějšímu zatlačení čepu do otvoru ještě lehce zkosí jeho hrany. Když jsou všechny paprsky připraveny, zasadí je do upnuté hlavy. Pomocí loukot'ových segmentů pak zaznamená délku

paprsků a délku kulatého čepu, který přijde do otvoru loukotě. Tento čep opracuje kolářským čepovníkem. Když je dřevěné kolo hotové, odnese ho kolář ke kováři. Ten na něj natáhne vykutou železnou obruč – ráf, který ho zpevní, drží pohromadě a chrání před opotřebením.

Za tímto účelem se kolo položí na zem a postupně se po celém obvodu namočí, aby při přitahování ráfu nedošlo k zahoření dřeva. Železná obruč se rozzhává, čímž se i roztáhne, a v tomto stavu se přinese ke kolu.

(1) Pak se na něj pomocí natahovacích pák, tzv. (2) cyklháků, opatrně natáhne. Celé kolo se položí ráfem na kovadlinu a postupně vyklepává a vyrovnává. Nakonec se obruč ochladí studenou vodou, jinak by dřevo mohlo začít hořet. Ochlazením a s tím souvisejícím smrštěním železné obruče se spoje ještě zpevní a stabilizují. Závěrem se kolo nechá úplně vychladnout v nádrži s vodou. Když se to provede se všemi čtyřmi koly a kovář také pospojoval jednotlivé části vozu, mohou se kola nasadit na nápravy a tam zafixovat. A po zapřažení koní je čas na první vyjízdku.

Kolářská dílna v Krušnohorském skanzenu

Obci Seiffen se podařilo získat z pozůstalosti kompletně vybavenou dílnu koláře. Její stav odpovídá přibližně roku 1900 a je vystavena v Krušnohorském muzeu v přírodě Seiffen v tak zvaném „Domě koláře“. V bezprostřední blízkosti dílny koláře byla v létě 2020 otevřena historická kovárna. Společné působení obou řemeslníků se nyní dá názorně představit i v muzeu.

www.seiffen/tourismus/geschichte-und-tradition/erleben

Hg. Gemeinde Kurort Seiffen
Gefördert durch:

Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.